

ชีววิทยาการสืบพันธุ์ของนกกางเขนน้ำหลังเทา

Breeding Biology of Slaty-Backed Forktail (*Enicurus schistaceus*)

ประทีป โรจนดิลก¹

นักวิชาการป่าไม้ 6ว

บทคัดย่อ

ชีววิทยาการสืบพันธุ์ของนกกางเขนน้ำหลังเทา (*Enicurus schistaceus*) ดำเนินการสำรวจเก็บข้อมูลการเลือกใช้พื้นที่สร้างรัง ฤดูผสมพันธุ์ ลักษณะรังและไข่ การเลี้ยงลูกก่อนคลอดจนอาหารที่นกใช้เลี้ยง ในบริเวณลำห้วยแม่ก๊ะและห้วยแม่มาด เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนตุลาคม 2539 ถึง กันยายน 2541 นกกางเขนน้ำหลังเทามีฤดูผสมพันธุ์ระหว่างเดือนธันวาคม ถึง มิถุนายน นกทั้งสองเพศช่วยกันสร้างรัง โดยคาบมอส ดินโคลน มาประกอบเป็นรังยึดติดกับผนังหินผา หรือฝังดินริมตลิ่งและโพรงไม้เหนือน้ำในลำห้วย ขนาดของรังเฉลี่ยความกว้างปากรังภายนอก 13.1 เซนติเมตร ความกว้างปากรังภายใน 7.8 เซนติเมตร ความสูงของรัง 9.1 เซนติเมตร ความลึกของรัง 5.3 เซนติเมตร ความสูงจากพื้นหรือผิวน้ำ 85 เซนติเมตร นกจะวางไข่ในช่วงเช้าวันละฟอง ไข่มีสีขาวนวลมีจุดประเล็ก ๆ สีน้ำตาลอ่อนกระจายทั่วฟอง ด้านข้างจะมีจุดประมากและขนาดใหญ่กว่าด้านแหลม ขนาดไข่เฉลี่ย 1.6 X 2.2 เซนติเมตร ครอบหนึ่งมี 3 - 4 ฟอง ส่วนใหญ่แม่นกทำหน้าที่กกไข่ ใช้เวลาฟักไข่ประมาณ 15 - 17 วัน นกแรกเกิดจัดเป็นแบบ Altricial ลูกอ่อนเดินไม่ได้มีขนคลุมตัวเล็กน้อยยังไม่ลืมตา และไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ พ่อและแม่นกช่วยกันหาอาหารเลี้ยงลูกนก ซึ่งลูกนกอยู่ในรังประมาณ 15 - 16 วัน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประชากรของลูกนก ได้แก่ สัตว์ผู้ล่า สัตว์เลี้ยงของมนุษย์และภัยธรรมชาติ

คำนำ

การทำงานของระบบนิเวศป่าไม้ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ของธรรมชาติในสัดส่วนและปริมาณที่พอเหมาะ จึงทำให้ระบบนิเวศป่าไม้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและดีที่สุด สัตว์ป่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งในระบบนิเวศป่าไม้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า เป็นองค์ประกอบสำคัญในการถ่ายทอดพลังงาน และเป็นกลไกหนึ่งที่ควบคุมให้ระบบป่าไม้ดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งและมีประสิทธิภาพ ทั้งยังมีความสำคัญต่อมนุษย์ในทางเศรษฐกิจ สังคม วิทยาการและการพักผ่อนหย่อนใจ การเร่งพัฒนาประเทศ การเพิ่มประชากรมนุษย์ในอัตราสูง ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูกทำลายไปมากเพื่อรองรับการพัฒนาสัตว์ป่าเองก็ถูกล่าไปโดยปราศจากการควบคุมอย่างเข้มงวด การขยายตัวของชุมชน และพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากจะสร้างปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยตรง สัตว์ป่าหลายชนิดไม่สามารถปรับตัวให้มีชีวิต

¹ หัวหน้าสถานีวิจัยสัตว์ป่าดอยเชียงดาว ส่วนวิจัยสัตว์ป่า สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้